

Шевченко О.М., Лещенко Т.О.

Особливості мотивації навчання студентів у медичному університеті при емоційно-психологічному навантаженніПолтавський державний медичний університет,
м. Полтава, Україна

shevchenko.36028@gmail.com

Shevchenko O.M., Leshchenko T.O.

Features of students' motivation in learning at a medical university under emotional and psychological load Poltava State Medical University,
Poltava, Ukraine**Вступ**

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти України проблема мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти набуває особливої актуальності, зокрема в контексті підготовки фахівців медичного профілю. Медична освіта традиційно характеризується високим рівнем академічного навантаження, значною інтенсивністю навчального процесу, необхідністю засвоєння великого обсягу теоретичних знань і формування практичних умінь, що потребує від студентів високого рівня самоорганізації, відповідальності та внутрішньої мотивації. За таких умов питання підтримки й розвитку стійкої мотивації до навчання постає як один із ключових чинників ефективної професійної підготовки майбутніх лікарів та інших медичних фахівців.

Актуалізація проблеми мотивації навчання у медичних закладах вищої освіти зумовлена не лише підвищенням вимог до якості освітнього процесу та результатів навчання, визначених стандартами вищої освіти й освітньо-професійними програмами, а й суттєвими змінами у світоглядних і ціннісних орієнтаціях сучасної студентської молоді. Розширення спектра життєвих пріоритетів, орієнтація на швидку професійну реалізацію, зростання впливу цифрового середовища на освітні практики, а також складна соціально-економічна та безпекова ситуація в країні, істотно впливають на психоемоційний стан студентів і трансформують їхнє ставлення до навчальної діяльності. У медичній освіті ці чинники набувають особливого значення, оскільки майбутня професійна діяльність лікаря безпосередньо пов'язана з високим рівнем відповідальності за життя і здоров'я людини.

Метою дослідження є вивчення специфіки навчальної мотивації та ступеня мотивації до досягнення успіху серед студентів медичного університету при емоційно-психологічному навантаженні.

Об'єкт, матеріали і методи дослідження

У ході дослідження застосовувалися методи комплексного аналізу, що передбачали поєднання теоретичних та емпіричних підходів до вивчення проблеми навчальної мотивації студентів. Теоретичний етап включав аналіз, узагальнення та систематизацію наукових джерел із психології мотивації, що дозволило визначити концептуальні засади дослідження та уточнити ключові поняття.

Об'єктом дослідження є мотивація навчальної діяльності студентів закладу вищої освіти.

Практична частина роботи ґрунтувалася на використанні психологічних методик «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (А. Реан, В. Якунін) та «Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс). Застосування зазначених методик дало змогу комплексно дослідити структуру навчальної мотивації, визначити провідні мотиви навчальної діяльності, а також рівень орієнтації студентів на досягнення успіху чи уникнення невдач.

З метою виявлення особливостей мотивації студентів першого курсу ПДМУ до навчання було організовано та проведено емпіричне дослідження, у якому взяли участь здобувачі вищої освіти за освітньо-професійними програмами «Стоматологія», «Медицина», «Фармація» та «Медична психологія». Дослідження проводилося в умовах навчального процесу з дотриманням принципів добровільності, конфіденційності та етичних норм проведення психологічних досліджень.

Загальна вибірка становила 165 студентів, які добровільно погодилися взяти участь в опитуванні. Імена учасників не розголошувалися з метою захисту їхніх прав і забезпечення анонімності відповідей, що сприяло підвищенню щирості та об'єктивності отриманих даних.

Обробка результатів здійснювалася із застосуванням кількісного та якісного аналізу. Отримані дані було узагальнено, проаналізовано та інтерпретовано

з урахуванням поставлених завдань дослідження, що дозволило сформулювати відповідні висновки щодо особливостей мотивації навчальної діяльності студентів першого курсу.

Результати дослідження

Підготовка студентів-медиків до професійної діяльності, яка передбачає опанування необхідних знань і навичок, ґрунтується на поєднанні фундаментальних медичних та біологічних знань, клінічного мислення, практичних умінь та здатності ухвалювати обґрунтовані рішення у складних і небезпечних ситуаціях. Сучасні умови функціонування системи охорони здоров'я вимагають від майбутніх медичних працівників не лише ґрунтовної професійної підготовки, а й розвитку стресостійкості, вміння керувати своїми емоціями, навичок ефективного спілкування та готовності до постійного професійного розвитку. Саме мотивація до навчання виступає внутрішнім стимулом, який забезпечує активну участь студента в освітньому процесі, сприяє глибокому засвоєнню матеріалу та формуванню його професійної сутності.

Особливості мотивації студентів медичних університетів тісно пов'язані з їхньою соціально-психологічною адаптацією до специфічного навчального середовища. Це середовище характеризується високим рівнем конкуренції, постійним контролем успішності та емоційним напруженням, зумовленим раннім залученням до клінічної практики. Рівень мотивації до навчання визначає не лише академічну успішність майбутніх медиків, а й їхню соціальну активність, задоволення від обраної професії, якість стосунків у студентському та професійному колективі, а також психоемоційну стабільність упродовж всього періоду навчання. В умовах воєнного часу ці аспекти набувають особливого значення, оскільки студенти медичних спеціальностей часто поєднують навчання з волонтерською діяльністю або роботою в закладах охорони здоров'я.

Дослідження особливостей мотивації здобувачів вищої медичної освіти є важливим науковим завданням і становить теоретичну та практичну цінність для вдосконалення освітніх стратегій у сучасному медичному ЗВО.

Проблематика мотиваційних стратегій навчальної діяльності студентів є предметом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, різні аспекти формування та розвитку навчальної мотивації розглядаються у працях Н. Дужич, М. Марущак, Т. Лещенко, О. Шевченко, О. Мялюк, П. Невгадовської, а також зарубіжних дослідників – Дж. Баршай, В. Файхса, Д. Фортуса, І. Тутітоу, П. Панцоса, А. Пірса, Дж. Баклея та інших [1–7]. У зазначених дослідженнях акцентується увага на багатокомпонентності мотиваційної сфери особистості та її визначальній ролі у забезпеченні ефективності навчальної діяльності.

Теоретичні засади дослідження мотивації, зокрема сутність поняття «мотивація», її структурні компоненти, види та особливості прояву в освітньому середовищі, ґрунтовно висвітлено у працях А. Квятковської, К. Андросович, О. Ковальової, О. Прокоф'євої, О. Шевченко, Т. Лещенко, В. Юфименко, а також у роботах зарубіжних науковців А. Елліота, К. Двек, Е. Гартман та Д. Стіверса, К. Родрігеса-Ллоренте [3; 8–13]. У цих дослідженнях мотивація розглядається як складне багаторівневе утворення, що включає внутрішні та зовнішні чинники, які визначають спрямованість і активність навчальної діяльності.

Окремий напрям наукових розвідок становлять дослідження, присвячені розробці та впровадженню ефективних технологій формування навчальної мотивації в умовах сучасного освітнього середовища. Так, у працях В. Лазуренко, Н. Миропольцевої, А. Овчара, Н. Шевченко, а також Дж. Баршай, М. Вангінкісте та С. Портера обґрунтовується доцільність використання інноваційних педагогічних підходів, зокрема інтерактивних методів навчання, гейміфікації, а також положень теорії самодетермінації, які сприяють розвитку внутрішньої мотивації студентів [4; 14–18].

У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється проблемі трансформації навчальної мотивації здобувачів освіти різних рівнів в умовах соціальної нестабільності та воєнних конфліктів. Зокрема, у наукових доробках К. Андросович, А. Квятковської, О. Ковальової та О. Прокоф'євої всебічно висвітлено аспекти мотивації студентів закладів вищої освіти з емоційно-психологічним навантаженням до навчання [8]. Автори аналізують вплив тривалого стресового навантаження, пов'язаного з воєнними подіями, на мотиваційну сферу учасників освітнього процесу, що є особливо актуальним для студентів медичних університетів, навчання в яких характеризується підвищеною інтенсивністю та високим рівнем емоційної напруги.

Дослідження показують, що в умовах війни як у викладачів, так і у студентів вищої освіти відбулася значна зміна пріоритетів. Замість зосередженості на навчальних досягненнях та офіційних критеріях успішності, увага перемістилася на підтримку психологічного та емоційного благополуччя, забезпечення відчуття безпеки та збереження основних умов для продуктивного освітнього процесу [8]. Для медичної освіти зазначена тенденція набуває особливої значущості, оскільки підготовка майбутніх лікарів і медичних працівників передбачає раннє залучення до клінічної практики, роботу з пацієнтами та необхідність прийняття відповідальних рішень у стресових ситуаціях.

Науковці наголошують, що зниження навчальної мотивації в умовах воєнного часу не слід розглядати виключно як негативне явище, оскільки воно часто є адаптаційною реакцією особистості на екстремальні соціальні умови. У контексті медичної освіти це зумовлює потребу в переорієнтації освітніх стратегій на поєднання високих академічних стандартів із

системною психолого-педагогічною підтримкою студентів, спрямованою на збереження їхнього мотиваційного потенціалу, професійної ідентичності та готовності до майбутньої професійної діяльності в галузі охорони здоров'я.

Таким чином, аналіз сучасних наукових праць засвідчує, що мотивація навчальної діяльності студентів, які відчувають емоційно-психологічне навантаження формується під впливом не лише академічних чинників, а й широкого спектра психоемоційних та соціально-психологічних детермінант. Для студентів медичних закладів вищої освіти цей взаємозв'язок є особливо вираженим, оскільки інтенсивність навчального процесу, високі вимоги до рівня професійної підготовки та емоційно напружений характер майбутньої професійної діяльності посилюють вразливість до стресових впливів. У цьому контексті мотивація до навчання тісно переплітається зі здатністю особистості ефективно долати стресові ситуації та зберігати психоемоційну стабільність.

У воєнний період ключового значення набуває стресостійкість як інтегративна характеристика, що забезпечує адаптацію особистості до кардинальних змін умов життєдіяльності. Стрес, який виникає як природна реакція організму на загрози та невизначеність, істотно впливає на мотиваційну сферу здобувачів освіти, знижуючи рівень їхньої навчальної активності, концентрації уваги та здатності до тривалої пізнавальної діяльності. Дослідження показують, що тривала дія стресу може викликати емоційне виснаження, пригнічений настрій та відчуття безсилля. Це, своєю чергою, негативно впливає на бажання студентів навчатися та їхні професійні цілі, особливо серед майбутніх медичних фахівців [15; 19].

В умовах дефіциту емоційної, психологічної й соціальної підтримки, а також за відсутності відчуття впевненості в майбутньому, активізуються механізми дезадаптації, які поглиблюють стресові реакції та ускладнюють процес залучення студентів до навчальної діяльності. Додатковим стресогенним фактором виступає надмірне інформаційне навантаження, зокрема поширене в умовах воєнного часу явище думскролінгу, що посилює тривожність і сприяє зниженню мотиваційного потенціалу здобувачів вищої освіти. Водночас індивідуальні відмінності у рівні стресостійкості зумовлюють різні стратегії реагування на кризові обставини та різну здатність до відновлення навчальної активності.

Пристосування до нових життєвих обставин відбувається через проходження певних фаз стресу, перебіг яких визначається рівнем опірності організму, тривалістю та інтенсивністю дії стресового чинника, індивідуальним сприйняттям стресової ситуації та гнучкістю у пристосуванні [15]. Чим вищими є показники стресостійкості, усвідомленості та критичного мислення, тим ефективніше людина здатна долати стресові стани без істотних порушень психічного здоров'я та зберігати внутрішню готовність до навчальної й професійної

діяльності [19]. Для студентів медичних закладів вищої освіти розвиток цих якостей є важливою передумовою підтримки навчальної мотивації, успішної соціально-психологічної адаптації та формування професійної готовності до роботи в умовах підвищеної відповідальності й ризику.

Мотивація студентів медичних університетів до професійної підготовки є особливо актуальною в нинішніх умовах в Україні.

Небезпечні події, або навіть їх можливе очікування, викликають негативні емоційні стани, які вимагають від людини мобілізації психічних і фізичних сил для подолання стресу. У сучасних реаліях додатковим джерелом стресу виступає надмірне споживання негативного інформаційного контенту, зокрема постійне занурення в тривожні новини (думскролінг). Ці процеси безпосередньо впливають на мотиваційну сферу студентів, зменшуючи їхню здатність до зосередженого навчання та ускладнюючи підтримання стабільного інтересу до майбутньої професії.

Тому стає надзвичайно важливим, щоб викладачі звертали увагу на психологічний стан студентів під час освітнього процесу в умовах війни. Роль викладача в сучасних обставинах виходить за межі простої передачі знань і також полягає у створенні психологічно безпечного навчального середовища, підтримці конструктивного спілкування та формуванні умов для збереження навчальної мотивації студентів. Для медичних закладів вищої освіти це має особливе значення, оскільки підготовка майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я вимагає високого рівня емоційної віддачі та відповідальності.

Залежно від індивідуального ставлення здобувача освіти до стресового чинника, рівня розвитку когнітивних здібностей до його осмислення та оцінки, формується мотивація, спрямована на подолання труднощів. У цьому контексті навчальна діяльність може виконувати компенсаторну функцію, відволікаючи фокус уваги від подій, на які особистість не має безпосереднього впливу, і водночас сприяти відновленню відчуття контролю та сенсу діяльності. Саме за таких умов посилюється емоційна стійкість здобувачів освіти, а викладач, виконуючи роль наставника та фасилітатора навчального процесу, опосередковано впливає на її формування й розвиток.

Важливо зазначити, що емоційна стійкість, яка виступає як внутрішній ресурс та рушійна основа особистості, забезпечує можливість людини до саморегуляції після зіткнення з несприятливою інформацією чи переживання стресових подій. Вона дозволяє сприймати складні життєві обставини як тимчасові та подоланні, що сприяє збереженню навчальної активності, професійної спрямованості та готовності до подальшого особистісного й професійного розвитку. У поєднанні зі сформованою навчальною мотивацією емоційна стійкість виступає важливим чинником успішної підготовки майбутніх медичних фахівців в умовах воєнного часу.

Щодо структури мотивації до навчання студентів медичних закладів вищої освіти, то в ній зазвичай виділяють зовнішні та внутрішні мотиви, чия специфіка обумовлена особливостями майбутньої професійної діяльності в галузі охорони здоров'я. До зовнішніх мотивів належать прагнення до соціального престижу медичної професії, професійного успіху, визнання в професійному середовищі, а також можливості розширення соціальної та професійної взаємодії. Внутрішні мотиви пов'язані з потребою постійно дізнаватися щось нове, інтересом до клінічного мислення, усвідомленням гуманістичної місії лікарської діяльності та емоційним задоволенням, яке виникає в процесі засвоєння медичних знань і формування практичних клінічних навичок [13].

Навчальна діяльність у медичному університеті ґрунтується на активізації пізнавальних мотивів, зокрема інтересу до клінічних дисциплін, прагнення зрозуміти патогенез захворювань, опанувати діагностичні та лікувальні алгоритми, а також усвідомленні соціальної значущості лікарської професії та високого рівня професійної відповідальності за життя і здоров'я пацієнтів. Важливим чинником підтримки навчальної активності студентів-медиків є позитивні емоційні переживання, що супроводжують процес оволодіння клінічними компетентностями, участь у практичних заняттях і симуляційних тренінгах. Оптимальний психоемоційний стан сприяє підвищенню концентрації уваги, клінічного мислення та готовності до прийняття обґрунтованих рішень у складних професійних ситуаціях [2].

Сукупність внутрішніх і зовнішніх мотивів навчальної діяльності студентів медичних спеціальностей стимулює розвиток когнітивного, емоційно-вольового та особистісного компонентів психіки, формує витривалість, самодисципліну та професійну працездатність. Водночас підвищене психоемоційне навантаження, характерне для опанування клінічних дисциплін, а також вплив стресогенних чинників воєнного часу можуть негативно позначатися на мотиваційній сфері студентів, знижуючи рівень внутрішньої зацікавленості та емоційної залученості до навчального процесу.

Сучасні дослідження вказують, що формування у студентів медичних закладів вищої освіти мотивації до навчання тісно пов'язане з розумінням важливості медичної освіти як основи для професійних якостей та моральної відповідальності майбутнього лікаря. Ті студенти, у яких внутрішня мотивація сформована недостатньо, здебільшого орієнтуються на зовнішні заохочення, засвоюють навчальний матеріал поверхнево і не завжди усвідомлюють значення певних клінічних дисциплін для їхньої майбутньої професійної діяльності. Це спричиняє зменшення інтересу до пізнання, зростання психологічного та емоційного навантаження, а також підвищує ризик професійного вигорання вже під час освітнього процесу.

Зацікавленість у навчанні як основний елемент позитивної мотивації майбутніх медиків формується завдяки змісту клінічно спрямованого навчального матеріалу, його практичній значущості та прямому зв'язку з реальними професійними обставинами. Вагому роль у цьому процесі відіграє впровадження інноваційних педагогічних технологій (симуляційне навчання, клінічні кейси, проблемно-орієнтоване навчання), а також педагогічна майстерність викладача, який виступає не лише носієм знань, а й професійним наставником. Зазначені чинники сприяють створенню психологічно безпечного освітнього середовища, підтримують позитивний психоемоційний стан студентів і забезпечують формування стійкої внутрішньої мотивації до опанування клінічних дисциплін та відповідального виконання майбутніх професійних обов'язків.

З метою визначення характерних рис мотивації до навчальної діяльності студентів першого курсу ПДМУ було ініційовано та реалізовано емпіричне дослідження. У ньому взяли участь здобувачі вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Стоматологія», «Медицина», «Фармація» та «Медична психологія». Інструментарій дослідження включав такі психодіагностичні методики: «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (автори А. Реан, В. Якунін) та «Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс). Загальний обсяг вибірки становив 165 студентів, які добровільно виявили бажання взяти участь в анкетуванні.

Аналіз результатів за методикою А. Реан і В. Якуніна.

Результати дослідження за методикою «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (табл. 1) продемонстрували наступну ієрархію пріоритетних мотивів.

За результатами дослідження за методикою «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» було опитано 165 респондентів.

Аналіз показує, що найбільш значущим мотивом є одержання диплому (35,0% ±3,7). Високі показники мають також: професійна мотивація – 25,0% ±3,4 та академічна стабільність – 26,0% ±3,4. Це свідчить про поєднання зовнішньої та внутрішньо-професійної мотивації.

Умовно класифікувавши виявлені мотиви навчальної діяльності студентів на зовнішні, внутрішні та професійні, можна більш ґрунтовно проаналізувати структуру їхньої мотиваційної сфери.

До групи зовнішньої мотивації віднесено такі мотиви, як прагнення одержати диплом (35,0%) та отримувати стипендію (5,0%), що в сукупності становить 40,0%. Зазначені показники відображають орієнтацію студентів на формальні результати навчання та матеріальні стимули, які не завжди пов'язані з глибинним засвоєнням знань, а радше виступають як зовнішні регулятори навчальної активності.

Натомість до внутрішньої та професійної мотивації віднесено такі показники: прагнення досягти

Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів (n = 165)

Мотив навчання	% студентів	Кількість (осіб)	Похибка (±%)	Коментар
Досягти високого рівня професіоналізму	25,0%	41,3 ≈ 41	±3,4	Усвідомлення важливості професійної компетентності та відповідальності перед пацієнтами
Гарантування успіху в подальшій трудовій діяльності	12,0%	19,8 ≈ 20	±2,5	Орієнтація на практичну реалізацію знань
Отримати глибокі знання	4,0%	6,6 ≈ 7	±1,5	Прагнення до пізнавальної активності та розвитку клінічного мислення
Одержати диплом	35,0%	57,8 ≈ 58	±3,7	Домінування зовнішньої мотивації на початковому етапі навчання
Успішно навчатися на старших курсах	26,0%	42,9 ≈ 43	±3,4	Орієнтація на академічну стабільність та послідовне професійне зростання
Отримати інтелектуальне задоволення	4,0%	6,6 ≈ 7	±1,5	Внутрішня пізнавальна мотивація
Отримувати стипендію	5,0%	8,3 ≈ 8	±1,7	Економічний стимул, що посилює зовнішню мотивацію

високого рівня професіоналізму (25,0%), успішно навчатися на старших курсах (26,0%), забезпечити успіх у майбутній професійній діяльності (12,0%), а також мотиви, пов'язані з пізнавальною активністю – отримання глибоких знань (4,0%) та інтелектуального задоволення (4,0%). Сукупно ця група становить 71,0%, що свідчить про наявність у значної частини студентів орієнтації на змістовні аспекти навчання та професійний саморозвиток.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що в цілому у структурі мотивації студентів переважають внутрішні та професійно-спрямовані мотиви, які забезпечують більш стійку та ефективну навчальну діяльність. Водночас варто підкреслити, що найбільш вираженим окремим мотивом є саме зовнішній – прагнення одержати диплом (35,0%), що вказує на збереження значного впливу формальних цілей навчання.

Таким чином, мотиваційна сфера студентів характеризується змішаним типом, у якому поєднуються як зовнішні стимули, так і внутрішньо-професійні орієнтації, з тенденцією до поступового зміщення акценту в бік професійного саморозвитку.

Аналіз свідчить, що попри домінування формального мотиву (одержання диплому), значна частка студентів орієнтована на професійне зростання, що є позитивним фактором для підготовки майбутніх медичних фахівців.

Аналіз результатів за методикою Т. Елерса. Методика Т. Елерса дозволяє оцінити спрямованість особистості на досягнення успіху та її стратегії мотивації. Результати дослідження дозволили виділити три рівні сформованості мотивації до досягнення успіху серед студентів.

Високий рівень прагнення до досягнень. До цієї групи належать 30,0% студентів, що становить 49,5 ≈ 50 осіб. Похибка показника становить ±3,6%.

Студенти даної групи характеризуються чітко вираженою навчальною мотивацією, орієнтацією на досягнення високих результатів та усвідомленим

прагненням до оволодіння професійними компетентностями. Вони проявляють самостійність у навчанні, здатність до цілепокладання та внутрішню зацікавленість у майбутній професійній діяльності.

Середній (помірний) рівень прагнення до досягнень. Цю категорію становлять 20,0% студентів, що відповідає 33,0 особам. Похибка – ±3,1%.

Представники цієї групи демонструють достатній рівень організації навчальної діяльності та здатність до планування, однак їхня мотивація є нестійкою. Вони потребують додаткового стимулювання з боку викладачів, зокрема через педагогічну підтримку, створення ситуацій успіху та актуалізацію значущості навчального матеріалу для майбутньої професії.

Низький рівень прагнення до досягнень. Найбільшу частку становлять студенти з низьким рівнем мотивації – 50,0%, що дорівнює 82,5 ≈ 83 особам. Похибка показника – ±3,9%.

Для цієї групи характерна переважна орієнтація на зовнішні стимули (оцінки, формальні вимоги), недостатній рівень усвідомлення значущості навчання та слабо сформована професійна спрямованість. Низький рівень прагнення досягнень може бути зумовлений як індивідуально-психологічними особливостями, так і недоліками в організації освітнього процесу.

Отримані результати свідчать про те, що лише третина студентів характеризується високим рівнем мотивації до досягнення успіху, тоді як переважна більшість демонструє середній або низький рівень. При цьому найбільшу частку становлять студенти з низькою мотивацією (50,0% ±3,9%), що вказує на необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу.

Загалом структура розподілу є диспропорційною, із переважанням низького рівня мотивації, що може негативно впливати на якість професійної підготовки майбутніх фахівців. Це обумовлює потребу у впровадженні ефективних методів формування внутрішньої та професійної мотивації студентів.

Обговорення результатів дослідження

Результати проведеного нами дослідження ($n = 165$) узгоджуються з висновками сучасних українських науковців щодо структури навчальної мотивації студентів медичних закладів вищої освіти.

Зокрема, встановлене у нашому дослідженні домінування зовнішніх мотивів (35,0% – одержання диплому) та водночас значна частка професійно орієнтованої мотивації (25,0% – професіоналізм; 26,0% – успішне навчання) підтверджує тенденції, описані у роботах українських дослідників. Так, у дослідженні А. Овчар [16] підкреслюється, що мотиваційна сфера студентів-медиків має змішаний характер, де поєднуються зовнішні стимули та професійні орієнтації, причому останні відіграють ключову роль у подальшому фаховому становленні.

Аналогічно, результати нашого дослідження щодо недостатньої сформованості внутрішньої мотивації (лише 4,0% студентів орієнтовані на інтелектуальне задоволення) корелюють із висновками Н. Шевченко [9], яка зазначає, що внутрішня мотивація самоосвіти у студентів часто є недостатньо розвиненою і потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Важливим є також виявлений у нашому дослідженні факт, що 50,0% студентів мають низький рівень прагнення до досягнення успіху. Подібні результати отримано у дослідженні Н. Дужич, М. Марущак [1], де встановлено, що рівень академічної мотивації безпосередньо впливає на успішність студентів, а її недостатній розвиток знижує ефективність навчальної діяльності.

Переважаання зовнішніх мотивів навчання на початковому етапі професійної підготовки підтверджується в численних сучасних дослідженнях у галузі освітньої психології. Зокрема, Е. Десі та Р. Райан [20] у своїй самодетермінаційній теорії підкреслюють, що студенти на ранніх етапах навчання частіше орієнтуються на зовнішні стимули (оцінки, диплом), оскільки внутрішня мотивація формується поступово в процесі усвідомлення особистого значення навчальної діяльності.

Високий рівень зовнішньої мотивації (отримання диплому, успішність у навчанні) узгоджується з висновками М. Ванстенкісте та С. Портера [18], які зазначають, що для студентів медичних та клінічних спеціальностей характерна початкова спрямованість на зовнішні результати діяльності через високий рівень академічної відповідальності та вимог навчального середовища.

Водночас отримані дані про те, що лише частина студентів демонструє високий рівень прагнення до глибокого пізнання, узгоджуються з результатами досліджень Е. Хартмана та Д. Стіверса [11], які вказують на те, що внутрішня пізнавальна мотивація розвивається повільніше в умовах інтенсивного академічного навантаження, особливо на ранніх етапах навчання у медичних університетах. Це також відображає результати дослідження Нгок Ле Май Дуонг [21],

які підкреслюють важливість психологічної підтримки на адаптаційному етапі для посилення внутрішніх мотиваційних чинників.

Результати аналізу за методикою мотивації досягнення успіху також узгоджуються з концептуальними положеннями цієї теорії в роботах А. Еліота та С. Дрекса [10]. Вони підкреслюють, що спрямованість на досягнення результату не лише визначає вибір навчальної стратегії, але й суттєво впливає на психологічне благополуччя студента. У нашому дослідженні студенти з високим прагненням до успіху краще справляються зі стресом і емоційними викликами, що узгоджується з висновками А. Еліота та С. Дрекса [10] щодо впливу мотивації на рівень адаптації та психоемоційний стан.

Разом з тим значна частина студентів із низьким рівнем мотивації досягнення успіху підтверджує висновки П. Панцос, А. Пірс та Дж. Баклі [7] про те, що зовнішні мотиви та тиск оцінювання можуть стати бар'єром для розвитку внутрішніх мотиваційних стратегій та створення сприятливого освітнього середовища.

Разом із тим сучасні дослідження [2; 14; 16; 21] акцентують увагу на ефективності інноваційних підходів до підвищення мотивації. Зокрема, доведено, що використання інтерактивних технологій (гейміфікації, професійних ігор, симуляцій) сприяє підвищенню навчальної активності, формуванню практичних навичок та зниженню психоемоційного напруження студентів. Це підтверджує доцільність запропонованих у нашому дослідженні рекомендацій щодо впровадження практикоорієнтованих та інтерактивних методів навчання.

Крім того, у роботах сучасних українських науковців підкреслюється значення професійної спрямованості навчання як ключового чинника мотивації. Зокрема, впровадження програм раннього залучення студентів до клінічної практики розглядається як ефективний засіб підвищення інтересу до навчання та формування професійної ідентичності, що узгоджується з нашими висновками щодо важливості наставництва та практичної підготовки.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що мотиваційна сфера студентів першого курсу медичного університету перебуває на стадії становлення й характеризується домінуванням зовнішніх мотивів. Ця тенденція збігається з висновками сучасних науковців, які наголошують на необхідності впровадження психолого-педагогічних заходів, спрямованих на розвиток внутрішньої мотивації, професійної ідентичності та саморегуляції. Такі підходи підтримуються в дослідженнях К. Родригес-Льоренте [12] та В. Файхс [5], які акцентують увагу на значущості наставництва, гнучких навчальних стратегій та індивідуального психологічного супроводу студентів у період академічної адаптації.

Результати дослідження засвідчують, що мотивація студентів медичних навчальних закладів має

комплексний і суперечливий характер; спостерігається переважання зовнішніх мотивів на фоні поступового формування професійної мотивації; внутрішня мотивація залишається недостатньо розвинутою; ефективне формування мотивації можливе за умов використання інноваційних педагогічних технологій та практикоорієнтованого навчання.

Таким чином, результати нашого дослідження не лише узгоджуються з актуальними науковими даними, але й підкреслюють необхідність подальших теоретичних та практичних розробок у сфері мотивації навчальної діяльності студентів медичних спеціальностей.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших наукових розвідок з теми можуть бути пов'язані з поглибленим вивченням взаємозв'язку між мотиваційною сферою, стресостійкістю та професійним становленням майбутніх медичних фахівців.

По-перше, актуальним є проведення лонгітюдних досліджень, які дозволять простежити динаміку змін мотивації студентів від першого до випускного курсу, з урахуванням зростання клінічного навантаження та відповідальності. Це дасть змогу визначити критичні періоди зниження внутрішньої мотивації та підвищення ризику емоційного виснаження.

По-друге, доцільним є дослідження взаємозв'язку між типами мотивації (внутрішня, зовнішня, мотивація досягнення, уникнення невдач) та показниками емоційного вигорання, тривожності, академічного стресу й резильєнтності. Особливої уваги потребує вивчення ролі психологічних ресурсів особистості (самоєфективність, локус контролю, копінг-стратегії) у підтримці стабільної навчальної мотивації в умовах інтенсивного навчального процесу.

По-третє, перспективним напрямом є порівняльний аналіз мотиваційних особливостей студентів різних освітньо-професійних програм (медицина, стоматологія, фармація, медична психологія), а також дослідження гендерних та індивідуально-типологічних відмінностей у реагуванні на емоційно-психологічне навантаження.

Важливим напрямом подальших досліджень може стати оцінка ефективності психолого-педагогічних інтервенцій, спрямованих на розвиток внутрішньої мотивації та підвищення стресостійкості. Зокрема, йдеться про впровадження програм наставництва, тренінгів емоційної саморегуляції, розвитку навичок рефлексії, професійної ідентичності та самопідтримки. Емпірична перевірка результативності таких програм дозволить обґрунтувати їх доцільність у системі медичної освіти.

Окремої уваги потребує дослідження впливу освітнього середовища (форм організації навчання, системи оцінювання, клінічної практики, симуляційних технологій) на формування мотивації в умовах високого психоемоційного навантаження. Це дасть

змогу визначити педагогічні умови, що сприяють трансформації зовнішньої мотивації у внутрішню професійну спрямованість.

Перспективним також є використання міждисциплінарного підходу із залученням методів психофізіології (дослідження показників стресу), нейропсихології та позитивної психології для комплексного аналізу механізмів адаптації студентів до інтенсивного навчання.

Таким чином, подальші дослідження мають бути спрямовані на створення науково обґрунтованої моделі підтримки мотивації студентів медичних університетів в умовах емоційно-психологічного навантаження, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки та збереженню психічного здоров'я майбутніх фахівців.

Висновки

Аналіз даних, отриманих за результатами двох методик, свідчить про те, що ефективність формування навчальної мотивації студентів медичного університету тісно пов'язана з розвитком внутрішнього спонукання до навчання, усвідомленням значущості клінічних дисциплін та формуванням почуття професійної відповідальності. Зокрема, результати проведеного дослідження ($n = 165$) показали, що, попри домінування окремих зовнішніх мотивів, таких як прагнення одержати диплом ($35,0\% \pm 3,7\%$), у загальній структурі мотивації переважають внутрішні та професійно орієнтовані мотиви ($71,0\%$). Водночас виявлено, що значна частина студентів характеризується недостатньо сформованою внутрішньою мотивацією (лише $4,0\% \pm 1,5\%$ орієнтовані на інтелектуальне задоволення), що вказує на необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу.

Додатково встановлено, що лише $30,0\% \pm 3,6\%$ студентів мають високий рівень прагнення до досягнення успіху, тоді як $50,0\% \pm 3,9\%$ демонструють низький рівень мотивації досягнення, що проявляється в орієнтації переважно на зовнішні стимули та недостатньому усвідомленні професійної значущості навчання. Це підтверджує наявність суперечності між формальною та змістовною складовими мотиваційної сфери студентів.

У цьому контексті викладачі відіграють ключову роль у формуванні мотиваційного середовища, оскільки саме від організації освітнього процесу значною мірою залежить трансформація зовнішньої мотивації у внутрішню. Створення психологічно комфортного та безпечного освітнього простору, стимулювання пізнавальної активності, а також підтримка психоемоційного благополуччя студентів сприяють підвищенню рівня навчальної мотивації та становленню професійної самосвідомості.

На підставі отриманих результатів вбачається необхідність упровадження комплексних програм розвитку внутрішньої мотивації студентів, спрямованих

на підвищення усвідомленості навчальної діяльності та формування стійкої професійної ідентичності. Такі програми доцільно будувати з урахуванням виявленої тенденції до переважання зовнішніх мотивів на початкових етапах навчання та поступового переходу до внутрішньо прийнятих цінностей професії.

Важливим напрямом оптимізації мотиваційної сфери студентів є впровадження системи наставництва. Залучення старшокурсників, інтернів та практикуючих лікарів до супроводу молодших студентів сприятиме підвищенню рівня професійної орієнтації, що є особливо актуальним з огляду на те, що лише 25,0% ± 3,4% студентів чітко орієнтовані на досягнення високого рівня професіоналізму. Наставництво також сприятиме зниженню рівня тривожності та полегшенню адаптації до умов навчання.

Доцільним є також упровадження тренінгових програм розвитку навчальної мотивації та саморегуляції, спрямованих на формування навичок цілепокладання, тайм-менеджменту та емоційної стійкості. Необхідність таких заходів підтверджується високою часткою студентів із низьким рівнем мотивації досягнення (50,0%), що вимагає розвитку внутрішнього локусу контролю та відповідальності за результати власної діяльності.

Окрему увагу слід приділити психологічному супроводу студентів у період адаптації, оскільки недостатня сформованість внутрішньої мотивації та пізнавального інтересу може ускладнювати процес професійного становлення. Систематична психолого-педагогічна підтримка сприятиме зниженню рівня тривожності, підвищенню впевненості у власних силах та формуванню позитивного ставлення до навчання.

Крім того, результати дослідження обґрунтовують доцільність удосконалення освітнього середовища шляхом впровадження інтерактивних та практикоорієнтованих методів навчання. Зокрема, використання клінічних кейсів, симуляційних технологій та проблемно-орієнтованого навчання сприятиме підвищенню пізнавального інтересу та переходу від формального засвоєння знань до їх усвідомленого застосування в професійній діяльності.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують необхідність системного підходу до формування навчальної мотивації студентів медичних закладів вищої освіти, що передбачає поєднання педагогічних, психологічних та організаційних заходів, спрямованих на розвиток внутрішньої мотивації та професійної спрямованості особистості.

Література

1. Дужич Н, Марущак М. Взаємозв'язок академічної успішності та академічної мотивації серед студентів-медсестер. Україна. Здоров'я нації. 2023;№2:31–5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2023.2/06>.
2. Лещенко Т, Шевченко О. Дослідження мотивації до навчально-професійної діяльності студентів медичного університету. Інноваційна педагогіка. 2023;56(1):74–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085>.
3. Мялюк О, Невгадовська П, Марущак М, Хмеляр І. Мотивація до навчання студентів-бакалаврів спеціальності 224 «Технології медичної діагностики та лікування» – професійна гра. Health & Education. 2023;284–88 DOI: <https://doi.org/10.32782/health-2023.4.42>.
4. Barshay J. Proof points: What almost 150 studies say about how to motivate students. The Hechinger Report. 2021. DOI: <https://hechingerreport.org/proof-points-what-almost-150-studies-say-about-how-to-motivate-students/>.
5. Faihs V. Professional Identity and Motivation for Medical School in First-Year Medical Students: Medical Science Education. 2023;33(2):431–41. DOI: 10.1007/s40670-023-01754-7.
6. Fortus D, Touitou I. Changes to student's motivation to learn science. Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research. 2021;3(1):14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43031-020-00029-0>.
7. Pantzos P, Pears A, Buckley J. Analysing Student Motivation in Challenge-Based Learning in Higher Engineering Education Using the Self-Determination Theory. Innovations in Pedagogy and Technology. 2025;1: 215–21 DOI: <https://doi.org/10.63385/ipt.v1i1.45/>.
8. Квятковська А, Андросович К, Ковальова О, Прокоф'єва О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. Інноваційна педагогіка. 2022;49:187–92. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36/>.
9. Мельник Н, Лоскутова Т, Волошенко Т. Вплив інноваційних мотиваційних програм на навчальні досягнення студентів медичних закладів вищої освіти. Педагогічна академія: наукові записки. 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14678766>.
10. Elliot A, & Dweck C. Handbook of Competence and Motivation (2nd ed.). The Guilford Press. 2020; 722 [cited 2022 Dec. 23]. Available from: https://chools.in/wp-content/uploads/2021/03/Handbook-of-Competence-and-Motivation_-Theory-and-Application.pdf
11. Hartmann E, & Steevers D. Intrinsic motivation in clinical education: Development and implications. Journal of Medical Education, 2024;45(3): 201–15. DOI: 10.12669/pjms.40.5.1048.
12. Rodríguez-Llorente C. Academic Motivation and Previous Academic Achievement in Higher Education. Handbook of Sustainability Science in the Future, 2022;60(4): 450–64. DOI: 10.1007/978-3-030-68074-9_121-1.
13. Shevchenko O, Leshchenko T, Yufimenko V. The results of psychological readiness for studying in medical students. Wiadości Lekarskie Medical Advances. 2023;LXXVI:2089–95. DOI: 10.36740/WLek202309127.
14. Лазуренко В, Тищенко О. Гейміфікація та її роль у мотивації студентів медичних університетів. Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти : збірник матеріалів Міжнародної конференції (м. Харків, 21 березня 2025 р.) Харків : ХНМУ, 2025;120–22. Доступно онлайн: <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3c36474f-dd9f-47ec-b5af-f544ed51b816/content>

15. Миропольцева Н. Індивідуально-психологічні особливості цільової спрямованості майбутніх психологів. Психологічні перспективи. 2019;107–18. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2019-34-107-118>.
16. Овчар А. Деякі особливості навчально-професійної мотивації студентів медичних університетів та їх вплив на подальше фахове становлення. Психологічні студії. 2024;(1):121–30. DOI: <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2024.1.16>.
17. Шевченко Н. Емпіричне дослідження мотивації самоосвіти студентів. Проблеми сучасної психології. 2021;(53):306–29. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2021-53.306-329/>.
18. Vansteenkiste M, & Porter C. Basic psychological need theory: An organizing framework for motivational research in education. *Educational Psychologist*, 2015;50(2):104–26. DOI: 10.1007/s11031-019-09818-1.
19. Sapolsky R. Psychology of stress [Internet]. 2013; 480. [cited 2021 Jun 12]. Available from: <https://limbook.net/book/psychologiya-stressa.html>
20. Deci E, & Ryan R. The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 2000;11(4), 227–68. DOI: 10.1207/S15327965PLI1104_01.
21. Ngoc Le Mai Duong. Academic motivation in association with mental health and quality of life among medical and health science students: a survey in Vietnam. *Medical Education*, 2025;1(25):986. DOI: 10.1186/s12909-025-07368-4

References

1. Duzhych N, Marushchak M. Vzaiemozviazok akademichnoi uspishnosti ta akademichnoi motyvatsii sered studentiv-medsester [The relationship between academic performance and academic motivation among nursing students]. *Ukrayina. Zdorov'ya natsiyi*. 2023;2:31–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2023.2/06> [in Ukrainian].
2. Leshchenko T, Shevchenko O. Doslidzhennia motyvatsii do navchalno-profesiinoi diialnosti studentiv medychnoho universtetu [Research on motivation for educational and professional activities of medical university students]. *Innovative pedahohika*. 2023;56(1):74–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085> [in Ukrainian].
3. Mialiuk O, Nevgadovska P, Marushchak M, Khmeliar I. Motyvatsiia do navchannia studentiv-bakalavriv spetsialnosti 224 «Tekhnologii medychnoi diahnozyky ta likuvannia» – profesiina hra [Motivation for studying bachelor's students in specialty 224 «Technologies of medical diagnostics and treatment» – professional game]. *Health & Education*. 2023;(4):284–288 DOI: <https://doi.org/10.32782/health-2023.4.42> [in Ukrainian].
4. Barshay J. Proof points: What almost 150 studies say about how to motivate students. *Hechinger Report*. 2021. Available from: <https://hechingerreport.org>
5. Faihs V. Professional identity and motivation for medical school in first-year medical students. *Medical Science Education*. 2023;33(2):431–441. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40670-023-01754-7>
6. Fortus D, Touitou I. Changes to students' motivation to learn science. *Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research*. 2021;3(1):14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s43031-020-00029-0>
7. Pantzos P, Pears A, Buckley J. Analysing student motivation in challenge-based learning in higher engineering education using self-determination theory. *Innovations in Pedagogy and Technology*. 2025;(1):215–221. DOI: <https://doi.org/10.63385/ipt.v1i1.45>
8. Kviatkovska A, Androsovych K, Kovalova O, Prokofieva O. Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchykh fakhovykh ta vyshchykh navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv [Peculiarities of educational motivation of students of pre-university professional and higher educational institutions in conditions of modern military conflicts]. *Innovative pedahohika*. 2022;49:187–192. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36> [in Ukrainian].
9. Melnyk N, Loskutova T, Volosheniuk T. Vplyv innovatsiinykh motyvatsiinykh prohram na navchalni dosiahnennia studentiv medychnykh zakladiv vyshchoi osvity [The impact of innovative motivational programs on the academic achievements of students of medical institutions of higher education]. *Pedahohichna akademiia: nauk zapysky*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14678766> [in Ukrainian].
10. Elliot A, Dweck C. *Handbook of competence and motivation: theory and application*. 2nd ed. New York: Guilford Press; 2020. 722. Available from: https://chools.in/wp-content/uploads/2021/03/Handbook-of-Competence-and-Motivation_-Theory-and-Application.pdf
11. Hartmann E, Steevers D. Intrinsic motivation in clinical education: development and implications. *Medical Education*. 2024;45(3):201–215. DOI: <https://doi.org/10.12669/pjms.40.5.1048>
12. Rodríguez-Llorente C. Academic motivation and previous academic achievement in higher education. In: *Handbook of Sustainability Science in the Future*, 2022;60(4):450–464. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68074-9_121-1
13. Shevchenko O, Leshchenko T, Yufimenko V. The results of psychological readiness for studying in medical students. *Wiad Lek*. 2023; LXXVI, 2089–2095. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202309127>
14. Lazurenko V, Tishchenko O. Heimifikatsiia ta yii rol u motyvatsii studentiv medychnykh universytetiv [Gamification and its role in motivating medical university students]. In: *Aktualni pytannia pedahohiky vyshchoi medychnoi osvity: materialy Mizhnarodnoi konferentsii*; 2025 Mar 21; Kharkiv. Kharkiv: KhNMU; 2025:120–122. Available from: <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3c36474f-dd9f-47ec-b5af-f544ed51b816/content> [in Ukrainian].
15. Myropol'tseva N. Indyvidualno-psykholohichni osoblyvosti tsilovoi spriamovanosti maibutnykh psykholohiv [Individual psychological features of the target orientation of future psychologists]. *Psykhologichni perspektyvy*. 2019:107–118. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2019-34-107-118> [in Ukrainian].
16. Ovchar A. Deiaki osoblyvosti navchalno-profesiinoi motyvatsii studentiv medychnykh universytetiv ta yikh vplyv na podalshe fakhove stanovlennia [Some features of the educational and professional motivation of medical university students and their influence on further professional development]. *Psykhologichni Studii*. 2024;(1):121–130. DOI: <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2024.1.16> [in Ukrainian].

17. Shevchenko N. Empirical study of students' self-education motivation. *Problemy suchasnoi psikhologii*. 2021;(53):306–329. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2021-53.306-329> [in Ukrainian].
18. Vansteenkiste M, Porter C. Basic psychological need theory: an organizing framework for motivational research in education. *Educational Psychologist*. 2015;50(2):104–126. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>
19. Sapolsky R. Psychology of stress [Internet]. 2013 [cited 2021 Jun 12]. Available from: <https://limbook.net/book/psihologiya-stressa.html>
20. Deci E, Ryan R. The “what” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*. 2000;11(4):227–268. DOI: https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
21. Duong NLM. Academic motivation in association with mental health and quality of life among medical and health science students: a survey in Vietnam. *BMC Medical Education*. 2025;25:986. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12909-025-07368-4>

Мета: вивчення специфіки навчальної мотивації та ступеня мотивації до досягнення успіху серед студентів медичних спеціальностей закладів вищої освіти.

Матеріали і методи. У процесі дослідження було застосовано комплексний підхід, що поєднує теоретичні та емпіричні методи наукового пізнання. Теоретичний етап передбачав аналіз, узагальнення та систематизацію наукових джерел з проблематики мотивації, що дозволило окреслити концептуальні засади дослідження та уточнити зміст основних дефініцій.

Емпірична частина дослідження ґрунтувалася на використанні стандартизованих методик: «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (А. Реан, В. Якунін) та «Мотивація досягнення успіху» (Т. Елерс), що забезпечило можливість комплексного оцінювання мотиваційної сфери особистості.

Результати. Аналіз результатів засвідчив, що ефективність формування навчальної мотивації студентів медичного профілю безпосередньо залежить від рівня розвитку внутрішніх мотиваційних чинників, усвідомлення значущості професійної підготовки та сформованості відповідального ставлення до майбутньої діяльності.

Встановлено, що, попри домінування окремих зовнішніх мотивів, зокрема прагнення до отримання диплому (35,0% ±3,7%), у загальній структурі мотивації переважають внутрішні та професійно орієнтовані спонукання (71,0%). Водночас виявлено недостатній рівень сформованості внутрішньої пізнавальної мотивації, оскільки лише 4,0% ±1,5% респондентів орієнтовані на отримання інтелектуального задоволення від навчального процесу.

Крім того, результати дослідження свідчать, що лише 30,0% ±3,6% студентів характеризуються високим рівнем мотивації досягнення, тоді як половина опитаних (50,0% ±3,9%) демонструє низький рівень прагнення до успіху. Така ситуація вказує на переважаючі зовнішні стимули у навчальній діяльності та недостатній рівень усвідомлення професійної значущості здобутих знань.

Висновки. Отримані результати підтверджують необхідність впровадження системного підходу до формування навчальної мотивації, який передбачає інтеграцію педагогічних, психологічних та організаційних впливів, спрямованих на розвиток внутрішньої мотивації та професійної спрямованості особистості.

Ключові слова: вища освіта, студенти медичного університету, мотивація навчання, професійна спрямованість, емоційно-психологічне навантаження.

Purpose. The aim of this study is to investigate the specific features of academic motivation and to determine the level of achievement motivation among students of medical specialties in higher education institutions.

Materials and methods. The research was conducted using a comprehensive methodological approach that integrates both theoretical and empirical methods of scientific inquiry. The theoretical stage involved a systematic analysis, generalization, and synthesis of contemporary scientific literature on the problem of motivation, which made it possible to define the conceptual framework of the study and clarify the essential characteristics of key constructs related to academic motivation.

The empirical part of the research was based on the application of standardized psychodiagnostic tools, namely: «Study of Students' Learning Motivation» (A. Rean, V. Yakunin) and «Achievement Motivation» (T. Ehlers). These instruments enabled a multidimensional assessment of the motivational sphere of students, including both intrinsic and extrinsic components, as well as the level of aspiration toward academic success.

Results. The analysis of the empirical data demonstrated that the effectiveness of academic motivation formation among medical students is closely associated with the development of intrinsic motivational factors, awareness of the importance of professional training, and the formation of a responsible attitude toward future professional activity.

The findings revealed that, despite the dominance of certain extrinsic motives – particularly the intention to obtain a diploma (35.0% ±3.7%) – the overall structure of motivation is characterized by the prevalence of intrinsic and professionally oriented motives, which together account for 71.0% of responses. This indicates a generally positive tendency toward the formation of professional identity and value-based orientation in learning.

However, the study also identified a relatively low level of intrinsic cognitive motivation. Only 4.0% ±1.5% of respondents reported being motivated by intellectual satisfaction derived from the learning process itself. This suggests that, for the majority of students, learning is not yet perceived as a self-sufficient value, but rather as a means to achieve external goals.

In addition, the results indicate that only 30.0% ±3.6% of students demonstrate a high level of achievement motivation, characterized by a strong desire to succeed, goal orientation, and persistence in overcoming academic challenges. In contrast, 50.0% ±3.9% of respondents exhibit a low level of achievement motivation.

This imbalance points to a discrepancy between formal and substantive aspects of students' motivational structures. While students recognize the importance of obtaining a degree, many lacks a deep understanding of the professional significance of their studies and the role of academic knowledge in future clinical practice.

Conclusions. The results of the study confirm the necessity of implementing a systematic approach to the development of academic motivation among medical students. Such an approach should involve the integration of pedagogical, psychological, and organizational strategies aimed at enhancing intrinsic motivation and strengthening professional orientation.

In particular, it is essential to create educational environments that foster autonomy, competence, and relatedness, as well as to apply interactive and practice-oriented teaching methods that increase students' engagement and promote meaningful learning. Strengthening the internalization of professional values and developing achievement motivation should be considered key priorities in the training of future healthcare professionals.

Key words: higher education, medical students, academic motivation, achievement motivation, professional orientation, emotional and psychological stress.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Шевченко Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського державного медичного університету; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, Україна, 36011.

Shevchenko.36028@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5829-2048 ^{A, B, C, D, E, F}

Лещенко Тетяна Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського державного медичного університету; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, Україна, 36011.

tetyana.57@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-4682-3734 ^{A, B, C, E}

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.04.2026